

Le Puttėje

Ricerca effettuata da Domenico Carosielli

le puttéje

- **quàdre de le puttéje**
- **la puttéje de lu ferràre**
- **la puttéje du falegnàme**
- **la puttéje du scarpàre**
- **la puttéje du barbìje**
- **la puttéje du sarte**
- **la puttéje de la sarte**
- **la puttéje du stagnàre**
- **la puttéje du bardàre**
- **la puttéje du scardalàne**
- **la puttéje du barellàre**
- **lu fùneche**
- **lò aliméntàre**
- **lu mulenàreò aliméntàre**
- **rengraziamménne**
- **lijellà 'taliàne**

QUÀDRE DE LE PUTTÉJE

Sta fattìje i vuótte fa recurdà é cappìje cumme se fatiàve, lò tén passà, u paìje nóte, specialménne pe lò arteggiàne é le puttéje, é cumme le puttéje, i sunte cangjà dò lòs anne, é avóje de lu ruóle che i-ante avì denghiénne la cummenettà nóte, avì pecceréle, ma appremmìje mé róse.

Securamménne la necessettà de avàjere le puttéje gli-étte senti pe tutte le cummenettà, ma sélle de Faìte i tinte cache ciuóse de méje pettócche la lénna nóte, i dénne a lò fére du mestìje nunne che i sunte sule lò nóte.

Le puttéje i sunte sta, tuttuàje, lòcche andó lò cumpagnúnne se truvevante é i passevante lò lùnghe dappóje-mengjà de la vernàte scegliànne chiàcchiere ménne lu mastre i fescìve la fattìa sià; su i-avvenìve tuttuàje ci lu barbìje, andó 'nghjé lò lùnghe dappóje miéce giuóre de la vernàte, a-éve tuttuàje piénne des muénne che i-auardevante lu turne pe se fa la barbe (l'usànze de se fa la barbe da sule i stave pa).

Quase tutte lò arteggiàne, decchìrre i tenevante pùue da fa, se 'mparevante a sunà u strumménne (chetàrre, mandùline, trómbe, jazz-bànde, fesarmóneche) é i furmevante lò cuncertìne che quase tuttuàje i venevante chiammà a sunà a lò matremmónje; ste féte, a premmìje, i sevante preparà da le famìglje de lò zite é se fescevante denghiénne le case, tuttuàje a Faìte.

Se chiamevante puttéje le case de fattìje de lò mastre é lò *neóyje* de ciuóse da mengìje.

Premmìje, a-i-evante pùue de sòlde 'ngerculazziúnne é su i cuntàve 'na muórre pe cumme se campàve, ma avóje la manière de fatìa, tan che s'usàve 'na muórre fa a *càngja-mèrce*, a *scunte* ó a *stàje* ('na vaje l'anne) pe 'na muórre de servìje (barbìje, miédeche,...).

A-éve necessàrje l'usànze d'ambattà, accunzà, adattà.

Lu campagnuóle, pe fa 'n ésempje, i-usàve l'aràre ó la sappe ó la fuórce de sun piàranne che da parìcchja déche d'anne i sevante sta accunzà 'na muórre de vaje.

Su i valìve avóje pe lò purziàne che n'anne se mettevante le miéce sóle, l'anne apprèje se cangiàve lu devàne é se remettìve n'ata vaje la sóle é l'anne dappóje se fescevante le nóue, pregnànne da selléje viéglje, tutte la sóle é la péje che se putìve recuperà.

Dò lò arteggiàne é selló che i vennevante lò materjà, lò fajetàre i tenevante sélla cunfedénze che a-i-atte denghiénne lò paìje peccerìlle; persù, s'allàve pa ci u ferràre, ma *ci mastre Fulippe, mastre Fedéle, mastre Artùre, mastre Duce* ó *ci zja Nine la pecuràre, la salajóle, ci Petruccióne, ci Peniélle, ci Mechéle du ceccà...*

Le fattije féje a Faite se quanescevànte da sellé féje é sate paìje: a Faite se ferràve (los anemà) de n'ata manière de Castefrànche. Ciàche puttéje i tenive lò descìbbule che i-ajutevànnte lu mastre é i-avevànnte manche un centèsème, sule cache sòlde a le féte mé róse: Cialénne, Pache, San Pròspe.

Stó quattrà i tenevànnte 'na muórre de respètte pu mastre; lu chiamevànnte a *vus a vusse* é i descevànte *zìje*, cumme i-ausùnte angóre jòre lò mé gíone dò lò anziane; éve cumme respètte pe lu mastre làue, é decchìrre a-gn-ave ìje i-abburlevànnte pa màje.

A la metènne é la pesattàure lò descìbbule i-allevànnte pa a la puttéje, pe denà 'na manne a lò genettàue pe la fattije de deffuóre.

N'avùnne gjà di che pe la mancànze de sòlde, i sevànnte custrènne méje a reparà che a fa piézzze nóue.

Se cangevànnte a le pòrte é a lò barcùnne, a l'abusènne, sule la pare de dessò, che seccùmme i stave all'umedettà, i 'nfracettàve, persù lò falegnàme, dò pasiénze, i cangevànnte sule la para fràcede *pijède-mùzze*; sta fattije, se fescìve mé de 'na vaje, persù denghiénne le pùue de case viéglje arrumagnì, se truvùnnte pòrte é barcùnne reparà accussì.

La stéssa ciuóse se puótte dirre pé lò ferràre che i fescevànte quase tutte le fattije dò la manière pe nune accettà materjà féje dò le màchene (bullùnne, mascattàure, cernière, ...); persù, i-accucchievànnte lò piézzze dò lò rebattìne che i fescevànte ise stésse.

Sta setuaziùnne i cangiàtte tra la fine de lòs anne sencànnte é a l'abbiàte de lòs anne sessànnte, dò l'aumènnte de la 'megrazziùnne pe l'Euròpe, la Svizzere, la Germànje é pe l'alte Itàlje (Milàne, Tórine, Ferénze).

Lò sòlde che i mannevànnte lò émigrànnte, i puterùnnte étre usà pure pe la fattije de lò arteggiàne; i saglierùnnte, accussì, le saldatrice èlèttreche, lò tràpene, lò fléssibbele é s'abbiàtte a fatìa dò lu materjà nóue.

La smànje de remudernà i fescìtte strùue de 'na muórre de cunte féje a manne che ó sevànnte bèlle fattije (lé renghiére de ghise).

Avóje la puttéje du falegnàme i cangiàtte facce: piallàtrice èlèttreche, séghe a nastre, strumménne pe cautà é fresà, i pregnerùnnte lò pòste de la piàlle, la séghe, lò scarpíelle é le còlle i luuerùnnte lò incàstre é lò chiùue de bóue.

Tutte lò arteggiàne i tenevànnte un pezzariéelle de terrìnne che i fescevànte arà da lò campagnuóle a scunte pe le fattije féje a la puttéje.

Cache vaje i venevànnte pajà dò lu bóue pu fuà, bjà ó biaìnde, fasùle, patàte, case é la ròbbe du terrìnne.

Se cappàje che de sta manière lu paìje i tenive quase tutte ciuóse é a-

gn-ave, tra lò crestiàne, accòrde è de cullaburazziùnne.

La puttéje é lu mestìje i sevànte tramandà da pàje a fiàue; pe lò giòne éve pa tuttuàje 'na vuluntà, ma 'na necessettà de sélló ténne.

La meglìje é le figlje de lò arteggiàne, i fescévànte lò servìje de case, lu panne é i-allevànte 'ngiurnà a le massarì pe purtà n'ate pu de sòlde a ciallàue.

Avóje lò arteggiàne, pe l'abbusènne, i crescevànte lu cajùnne é i tenevànte cache gelìnne é curce pe la famìglje.

Unde avóje dirre che 'na muórre de ciuóse arteggianàle i sevànte féje da lò campagnuóle é lò masseriàle, pe fa còmede pe fatìa.

Lò campagnuóle pe ciarìje le gèrbe da lu terrìnne a l'àire i-usevànte le travàglje féje dò le rame d'uórme ó de sarcùnne piàjà; stó i venevànte màje 'nfacce la bàrde é denghiénne i ciàvesevànte trénta gèrbe (un pignariélle) pe ciàche sarme.

Avóje cache piézze pe aggiuènne lò bùue i venevànte féje da lò campagnuóle: lò cullàzze, la 'ttire pe la parìglje de mule é ciuà se fescévànte le tenùte pe le cattàjene du cullàre (lò fescàre) é avóje la valanzóle, le càpe valanzóle, la vérgene, lu pùngeche.

Decchìrre ó servìve lu campagnuóle se fescìve la ciéle, lò mance pe lò fére pe taglije, le asce, le cètte, lò fauciùnne, le sappe, la fuórce...

Pe fa ciacùnne de stó fére cumme le travàglje é lò bancùnne, che i venìve usà pe tijà lu cajùnne, ó ulìve 'na bunnà manne.

La stéssa ciuóse se puótte dirre pe lò cullàre de bóue che i mantenevànte lu campanà de le vacce, de le pécure é de le ciévere.

Se fescévànte denghiénne la massarì avóje lò còmede che i servevànte pe le case de deffuóre: banchettèlle é banchettiélle, lé miéce pòrte pe la stalle (le purtèlle); angóre, i venevànte fabbreca avóje cache attrézze pe la pesattàure cumme la fuórce de bóue, lu triangùle pe l'airà pe arrellà lu bjà u miéce all'àire, la sdràule che i venìve trascenà pe ciarìje lu fènne, la pàglje, le piére...

A-gn-evànte, dappóje, fattìje che féje da lò campagnuóle che i venevànte cunghì é refenì a la puttéje: lu campagnuóle s'éve necessàrje i fescìve lu buscàiuóle, abbattìve lòs àrbele é lò sgrussàve é lò squadràve dò la cètte, pe fa lò tra pe crevìje le case é, 'nghiòcche a stéje, lu *mastre-d'àsce* i fescìve lòs àglje é le tenùte pe lò cavàlle.

Su che n'avàanne di premmìje éve quase cumme "arrubbà" lu mestìje a lu falegnàme ; éve ó vinde a dirre il *fai da te* de sélló ténne.

LA PUTTÉJE DU FERRÀRE

A-éve tuttuàje un suddane.

Illé devàgne a-gn-evànte le rare che i-avànte étre reparà é là attrézze méje peccerille i stevante denghiénne.

Jentràgne, se vejìve a 'na banne la fòrge d'ò la cappe pu teràgge de la fummière; 'nghiòcche a sètte a-gn-evànte appujà le 'ntenàglje de tutte le mesirre é fuórme; a un cartìje de la fòrge a-gn-ave un sicchje pién d'éje pe addefreddà é temprà lu fére fatia; pe la témpre de là strumménne pe tàglje s'usàve avóje passà un cuórne de bùue 'nghiòcche u fije du tàglje.

Deccànte a la fòrge a-gn-ave lu ciòcchere d'ò l'ancùdene è, a cartìje, là martéje che s'usevante pe batte lu fére.

Derempètte a-gn-ave lu bancùnne d'ò la mòrse é le lime, scarpìelle é tràpene a manne, màje da putàjere étre viàue è pràje sùbbete.

(remmire lu letràtte)

L'ò mije é la làmjè i sevante anneri da la fummière de lu ciarbùnne che s'usàve pe la fòrge.

La puttéje s'averiàve a le sètte; là descìbbule i 'mpezzevante là ciarbùnne é i-abbiàve la fattìje.

S'accunzevante le rare, se fescevante le cartùcce per la rócele che i regulàve la prufundettà de l'arattàure; se fescevante sappe, sappùnne, mascattàure d'ò la chjà é lé vertécchje che dappóje i vevante usà da là falegnàme; se temprevante avóje asce é cète.

Pe ferrà là ciuà, là mule, là ciúcce è là bùue se preparevante là fére d'ò mestìje é capacettà; lu batte làue che sule là mastre-ferràre i putevante avàjere.

Se ferràve devàgne a la puttéje d'ò l'ajùte du patrùnne de l'anemà da ferrà; sètte i mantenìve lu pià de la bète.

Sta fattìje cache vàje gli-éve un pu defficele é pereculóse pettócche l'òs anemà i sevante pa tutte manze (veziàue); de le vàje, pe là mantenìje férme, s'usàve n'attrézze lu *turce-músse* che i stregnìve lu musse denghiòcche; pe là bùue, lu mastre i-allàve a ferrà a la

massari; lò fére pe lò bùue i sevànte a dó piézze, própete pe se adattà a le dìje sugne de lu zuócchele. **(remmìre lu letràtte)**

Da su ch'ette sta di, se cappàje che la fattìje du ferràre éve sèlle che méje i-avìve a che fa dò lu campagnuóle.
U giuóre d'avì, che a-i-ante lò 'mpiànte de l'éje denghiénne le case, lò ferràre i sunte addeventà avóje idràuleche; persù, bunna pare de fattìje làue i vinde féje deffuóre da la puttéje; pe le vi, pe muntà é reparà lu 'mpiànte du cumùne; denghiénne le case, pe mette tubbe, rubbenette, scàreche é 'mpiànte de lò bagne. **(remmìre lu letràtte)**

Un ferràre, m'atte di, che lu materjà che i servìve i venìve accettà a Nucére ó a Fògge.
Se fatiàve mé 'na muórre decchìrre s'aràve é se semenàve (uttóbbre-nuuèmbre), pettócche all'abusènne se reparévante le rare usà pe 'ntarrà la semménze.
Se disce: *A la case du ferràre, a-gn-atte la fuórce de bóue.*

LA PUTTÉJE DU FALEGNÀME

Lu falegnàme, cumme lu ferràre, i mettìve la puttéje denghiénne un suttàne.

Lò legnàme, lò cavallètte é lu materjà de sfridde deccànte la pòrte i fescevànte accappìje che illé a-gn-ave la puttéje du falegnàme.

Jentrànnne, se vijeve 'na séghe a nastre róse che i servìve pe fa le tàule dò lò trùnche du bóue ó dò lò chiùppe che i cresciùnte 'nface lò canà nóte.

Sétta màchene étte sta la premiére ciuóse mudèrne che étte sta usà, pettócche i-ajutàve 'na muórre pe fa le tàule che s'usevànte 'na muórre pe crevìje le case.

'Nface u mije a-i-ave lu banche dò dìje mòrse; a-gn-ave, avóje, appennì 'na tàule dò lò gance pe mantenìje lò scarpíelle, le raspe é le mòrse pe muntà.

La puttéje du falegnàme étte sélle che méje de tutte i-atte avì un cangiàmménne róue attuórne lòs anne sessànte; se sinde chjù la remmàue de la séghe a manne ó lò cólpe du martéje óppure lu fruscìje de la piàlle, ma lu fische de lò mótóre èlèttreche de lò strumménne pe taglije che i sunte addeventà de case a la falegnamerì.

Le piàllatrìce é le fresatrìce i stunte, da 'na muórre d'anne, denghiénne le puttéje de Faìte; l'use de lu legnàme 'mpurtà i-atte luà l'usànze de aduperà lòs àrbele nóte. **(remmìre lu letràtte)**

Unda dirre, che lò falegnàme nóte i fante, angóre avì, reparazziùnne che a les ate banne se fante chjù.

Avóje lu falegnàme i tenìve lò descìbbule che i sevànte trattà cumme sellóue du ferràre; sènze sòlde é 'na muórre de respètte pu mastre.

Stó quattrà i resaglievànte, cache vàje, a avàjere cache cumplemménne fesciànne ranachièlle ó rancàsce pe le funziùnne de la Summàna Sante ó decchìrre i fescevànte la nuttà pe ajutà lu mastre a fa lu taùte pe cacùnne ch'éve mòre. **(remmìre lu letràtte)**

Ma su ó succedìve tant'anne passà, pettócche jóre stó cunte i-arrevùnte da les ate banne.

Pure l'use de còlle é vernìce i-atte cangjà la fattìje du falegnàme.

Lu materjà l'accettevànte a la stazziùnne, Savegnànne, é lu pajevànte a sòlde; a Riàne i'accettevànte lò ferramménne.

Se fescevànte mubbìlje, pòrte, renghiére...

A la scapulàte lò descìbbule, i pulzevànte é i mettevànte a pòste lò fére.

Un falegnàme, fiàue de campagnuóle, m'atte di che i-atte capà sti mestìje un pùe pettócche le piascìve, ma mé 'na muórre pettócche, a selló ténne, la fattìje de deffuórre gli-éve trìje pesàne.

Lò falegnàme, cache vàje, i venevànte pajà dò le ciuóse de la reccóte, quase tuttuàje dò lu bjà; sèlle che ó arrumagnìve, lu vennevànte é dò lò sòlde i pajevànte lu materjà.

LA PUTTÉJE DU SCARPÀRE

Lu scarpàre i fatiàve denghiénne la stéssa case andó i vevive: 'na ciàmbera i fescìve da cucìne, sóggiórne é puttéje.

Lu bancariélla se mettìve andó a-i-ave méje lisse é i tenìve 'nghiòcche quase tutte lò fére du mestìje (trancètta, 'ntanàglje, martéje, pìnze, chiùue); ménne le fuòrme, 'nvéce, i stevànne ammuntunà ó appennì u mije.

Lu scarpàre persù che i fescìve, éve addavére n'artìste; meserà 'nghiòcche u pjà du cliénne la scàrepe da fa éve 'na ciuóse da saccénne é de mestìje; a-gn-ave cacúnne che i fescìve campìunne pe le scàrepe da fénne, ma avóje pe lò *scarpìne* de lüsse pe lòs muénne, che i fescevànne addavére maravìglje.

Quàse tutte le fattìje a-éve a fa lò purziànne de deffuóre; ste scàrepe i sevànne 'na muórre férme, persù a capà la sóle é a fa le cusettàure ó ulìve 'na muórre d'àre.

Se stave 'na muórre accòrte a preparà é a 'mpecìje lu spave é a métte la sétele pe lu putàjere passà denghiénne lu caùte féje dò la sùglje.

Le sétele s'allevànne a capà 'nfacce lò cajúnne decchìrre i venevànne tjà.

Cache vàje, lò campagnuóle i prennevànne lu scarpàre "'ngiurnà", che i-allàve pe lò giuóre necessàrje ci lu cliénne é i fescìve le scàrepe a tutte la famìglje.

Lu campagnuóle, pe sparagnìje, i-accettàve ìje stésse lu materjà.

La meglìje du campagnuóle i purtàve lu bancariélla é lòs ate fére da ci lu scarpàre a ciallàue.

Lò mastre m'ande di che, decchìrre i-allevànne 'ngiurnà, i fescevànne culazziùnne, miéce-giuóre é scinne andó i fatìjevànne.

Cache vàje a-gn-ave méje de vunne ci lu stésse cliénne.

Lò descìbbule i preparevànne lu spave, i-addrèzzevànne lò chiùue é i fescevànne cache reparazziùnne fàcele.

Lu mastre i resaglìve a fa un paràje de purziànne lu giuóre.

Sétte éve lu clàsseche mestìje, che i passàve da pàje a fiàue; cacúnne m'atte di che i-are ulì studìje, ma éve quase óbligatòrje pé fiàue fa lu mestìje de sun pàje.

Lu materjà i venìve accettà a Riàne, Gróttamenàrde, Muntaùte é a Faìte ci cumpà Lìucce (Elia Campanelli).

Lò scarpàre, decchìrre i venevànne pa pajà dò lu bjà, i-aseggevànne a la véndete de la reccóte; lò crestiànne che i venevànne de l'Amèreche ó la Germànje, seccùmme i tenevànne lò sòlde, i pajevànne sùbbete.

Lu scarpàre i-uadagnàve tri pu de sòlde: i teriàve a campà.

Se disce che lu scarpàre i tinte tuttuàje le scàrepe rutte. **(remmìre lu letràtte)**

LA PUTTÉJE DU BARBÏJE

Lò barbìje i tenevànte la puttéja róse pettócche, seìje-seìje, éve lu pòste méje frequentà dappóje la ghìse du pajè.

Tùtte lòs muénne, fine a cache déche d'anne passà, i-allevànte u *salùnne* di vàje a la summàne pe se fa la barbe é 'na vàje ciàche dó màje pe se taglije lò pàje.

Ciàche cliènte i tenìve un giuóre assegnà pe étre servì.

L'arredamménne gli-éve giste giste: u spèrchje, la sègge de lu barbìje, 'na tàule pecceréle pe mantenìje lò rasàue, le pettenésse, l'allùme, la machenète pé pàje, le tagliànne é, appennì a un cartìje de lu spècchje la strisce de sóle p'affelà lu rasàue; cache vàje, a-gn-ave 'na seggiulélle a fuórme de cavallùcce andó i-assettevànte lòs 'nfanne pe lò fa lò pàje.

Lu barbìje i tenìve, a cartìje, u rasàue che i usàve sule pe fa la barbe é mòre.

A dirre la vertà, la pulzì gli-éve pa 'na muórre accurà; seccumme ó mancàve l'éje denghiénne le case, la puttéje i venìve pa lavà 'na muórre spìsse é la desenfezziùnne de lò fére gli-éve còppa-còppe.

De se lavà lò pàje ó de uantà le uànce se parlàve pa manche.

Unda dirre che lò cliènte i pecchievànte pa méje de su che lò ténne i putevànte denà.

Attuórne a lò mìje a-i-evànte lò banche andó s'assettevànte lò cliènte che i-auardevànte lu turne làue.

N'avùnne, gjà di, che lu barbìje i venìve pajà *a stàje* ('na vàje l'anne), quase tuttuàje dò lu bjà. **(remmìre lu letràtte)**

LA PUTTÉJE DU SARTE

La màchene pe cùtere *Singèr*, arrevà lò premmìje anne du nussénte, i fescìve bèlla firre denghiénne la puttéje de lu sarte.

I cumpletàve l'attrezzattàure lu banche pe taglìje la ròbbe é la tàule dò lu fére pe sterìje a ciarbùnne.

Le tagliànne róse, appujà 'nghiòcche u banche, i sevànte su che se nutàve de méje.

Lu sarte i-abusegnàve 'na muórre, pettócche lòs anne passà a-gn-ave pa cummèrce de vestìte féje bunne che i-arrevévànte denghiénne lò pajje peccerìlle.

Unda dirre che denghiénne le casce a-i-ave u vestìte pe lu muénne, quase tuttuàje sèlle usà pe se 'nzurà, fine a decchìrre i ciavesìve, é vunne pe la meglìje.

Stó dra lò fescevànte lò sarte 'nghiòcche a mesìrre.

Se usevànte 'na muórre, pe deffuóre, ma avóje pu pajje, cauzùnne féje de vellùte, che avì gli-éste chjù, che gli-éve 'na muórre férme.

S'allàve ci u sarte decchìrre a-gn-ave lu matremmónje de lò parénne mé strénne é addùnche se vestevànte avóje lò quattrà é lòs 'nfanne; stóue, pe fòrze, se pasevànte lò dra da lu frare mé róue a lu méje peccerìlle cumme i crescevànte.

Le ròbbe, a la presénze du sarte, i venevànte accettà da lu cliénne da lò fùneche d'icchì ó, cache vàje, da lò bamecellàre che i venevànte du cartìje de Bare ó de Nappe.

Avóje stóue fattiattàuue i sevànte pajà a scunte u tén de la reccóte ó dò lò sòlde decchìrre lò cliénne lò tenevànte.

LA PUTTÉJE DE LA SARTE

Sule sta fattìje arteggianàle i putevante fa le fénne.

Se fatiàve, quase tuttuàje, pe fa lò vestite a le fénne é, pu de vàje, pe lò cauzùnne de muénne.

La sarte i tenìve 'na muórre de descìbbule-figlje, pettócche se penzàve che 'na gíone da spusà i-ava savàjere pure arrepezzà é cùtere; pure pettócche l'òbbleghe d'allà a la scóle gli-éve pa 'na muórre respettà é le figlje i-allevànte a se 'mparà lu mestìje u pòste de studìje.

Seccumme a-gn-evànte le figlje, deccànte la sarturì ó gerievànte tuttuàje parìcchje quattrà.

Le descìbbule i chiamévante le sarte *zja maéstre*.

La sarturì i fatiàve tutte l'anne pettócche, se fescevànte pa sule lò vestite pe la féte a le fénne, i preparàve avóje lò curréde.

A defferénze de lòs ate mestìje, le figlje che i-allevànte ci le sarte i pajevànte. **(remmìre lu letràtte)**

LA PUTTÉJE DU BARDÀRE

Ne descìunne sule dìje paróle pe si mestìje pettócche a Faite ise i fescévante sule reparazziùnne; le fardèlle é le barde i venevante accettà da vennettàue de deffuóre a le fiére: Sant'Antónje, San Pròspe, Sant'Uite, Sante Lunàrde. Sti arteggiàne i tenìve pa 'na muórre de fattìje, ma su che i fescìve gli-éve 'na muórre necessàrje. Se usevante 'na muórre, lò tén passà, tièlle d'aràne; pe cache fattìje, cumme pe caglìje, denghiénne la massari éve necessàrje, pe avàjere 'na bunnà ualettà de case, usà lu quàcquere d'aràne.

Pure pe fa lu sabbùnne ó pe preparà le cunsèrve de pumpedòre ó la saime pe 'ntarrà la sausìcchje se usevante le ciatière, che denghiénne ó allevante mé de sénta litre d'éje.

La paróle ciatière i reccòrde lò ciarùnne che se usevante denghiénne u ciatéje.

Lò ciarùnne d'aràne, dappóje che i sunte sta usà, i tenùnte lu deffète d'aramà decchìrre i-addeffreddùnte é i fante addeventà lu mengìje velenàue.

Pe nu le fa aramà denghiénne i venevante *stagnà*, ó vinde a dirre che se mettìve 'na pellécchje de stagne che i fescìve pa 'nduppà la ròbbe 'nfacce l'aràne.

Sti servìje lu fescìve lu stagnàre, dò la fòrge ó un cannèlle a gasse pe 'ngiatà le stécche de léghe de stagne pe stagnìje.

Lu stagnìne i fescìve avóje le leccèrne é le muschière de stagne.

Ma a stagnìje éve próprje la fattìja sià.

LA PUTTÉJE DU BARDÀRE

Ne descìunne sule dìje paróle pe si mestìje pettócche a Faite ise i fescévante sule reparazziùnne; le fardèlle é le barde i venevante accettà da vennettàue de deffuóre a le fiére: Sant'Antónje, San Pròspe, Sant'Uìte, Sante Lunàrde.

LA PUTTÉJE DU SCARDALÀNE

Cumme lu bardàre pure pe sta fattìje a-gn-avànte mastre che dò pùue de attrezzattàure i fatievànte la lane de pécore de le massari fajetàre, pe fa mataràzze é chescinne, specialmène pe lò gióne che s'avànta spusà.

LA PUTTÉJE DU BARELLÀRE

Sule d'ije paróle pe lu barellàre pettócche sti mastre i fescìve sule la reparazziùnne é barrì che i servevànte pe purtà l'éje da la funtane a le case é le barrìglje che se usevànte pe mette lu vinne specialmènne a tén de meténne.

LU FÙNECHE

Denghiénne sta puttéje a-i-ave u scaffàle piénne de rùcele de ròbbe de 'na muórre de culàue é mesìrre.

'Nghiócche u banche a-i-evànte sule dò strumménne: lu mètre de bóue é 'na tagliàna róse.

Sti neóyje i fescìve pure da merciari, persù i vennìve avóje bettùnne, ìglje, cuttóne pe arrepezzà.

Se vennevànte pa drà féje-é-bunne.

LÒ ALIMENTÀRE

Pure andó se vennìve ròbbe da mengìje se chiammàve puttéje. Se vennìve quase sule ròbba sfuse, a abbjà da lò maccarùnne é cunghìje a la sà.

Lò pattrùnne i tenevànte tutte quante un *quadèrne* andó i segnevànte lò sòlde che i tenevànte d'avàjere da lò cliènte che i putevànte pa paìje sùbbete; su se usàve 'na muórre.

Le famìglje i-usevànte a se fa lò maccarùnne 'ncase; dò la farìnne du bjà làue.

Sule cache vàje, s'accettevànte u neózje; lò maccarùnne du pastefìce lò chiamevànte *maccarùnne a 'ngjégne*.

Pure de panne se vennìve pùue, pettócche se fescìve 'ncase; lu neózije lu vennìve sule a pùue de famìglje frustiére: l'uffeciàle pustàle, maéstre de scóle, carbunìje é crestiàne de passàgge.

Unda recurdà che lò fuóre i fescevànte sule un pu de panne da vénne é neózije: ó sevànte, pe se cappìje, sule pùue de scanàte.

La ròbbe du pòste vennì denghiénne la puttéje éve l'ijà, lu case, la menèstre é ròbbe d'óre, pràje a scange dò buàtte, pesciùnne salà é frutte.

Seccumme se vennìve ròbbe sfuse, a-i-ave pa 'na muórre de pulzì.

Dappóje lu sessànte sta setuazziùnne gli-étte cangjà é lò neózje nóte i sunte cumme sellóue de le cettà.

Sule lu presùtte, lu case, lò fasùle é le patàte féje a Fàite, i sunte 'na muórre recercà é i fante la defferénze.

LU MULENÀRE

Lu mulenàre, pure s'éve pa 'narteggiàne de puttéje, i fescìve fattìje é reparazziùnne pu mulìnne andó i-ulìve mestìje é capaccettà.

Denghiénne lò mulìnne a èje, che a Faìte a-i-ante 'na muórre, lò 'ngjégne che i purtevànte lu muvemménne da la rócele a la màcene i sevànte de bóue; ó sevànte rócele róse dò le dénne de bóue dìje.

Le dénne de ste rócele, decchìrre i rumpevànte ó i cunsumevànte, i venevànte cangjà da lu mulenàre che i *buggiàrdave* avóje le màcene. Cache mastre gli-étte angóre vìje é i tinte bunnà sannà.

M'ante di le cuióse che g'è scrì.

M'atte culpì cumme i parlùnte de la fattìja làue, che gli-éve pesànte é sacrefeccà, ma che i fescevànte dò 'mpégne, umeltà é unestà.

I-ante di, méje de 'na vàje, che lò sòlde se vijevànte sule pu de vàje é che , pratecamménne, i fatievànte sule pe avàjere un piézze de panne ciàche giúore pe ise é pe la famìglja làue.

Ge scrije jòre nà cuióse che g'è truà 'nghiócche un lìvere che se referàje a l'arteggiàne: *Debbenàje i ajùte méje 'na muórre lò arteggiàne che lò campagnuóle, pettócche stóue i putùnte campà da sule.*

Cacùnne m'atte chiammà pe nunne è m'atte di: "*Tó te sa ti! Appremmìje a-gn-evànte ginne de sòlde; étte pa cumme avì che ve tenìje lò sòlde, le fénne é tante ate cuióse. Lò ténne i sevànte deffìcele!*".

Jòre ge cappàje pettócche lò viàje nóte (piaràne, ùnghje) i sparagnùnte lò sòlde é i resagliùnte pa a cappìje cumme ne campùnne avì é cumme ne spennùnne facelemménne pe accettà cuióse inùtele.

Le piasciùnte pa *la sucettà du cunsùme fàcele.*

Decchìrre m'ànte numenà lò fére che i-usevànte, certamménne i denevànte pe scuntà che gi gjà ge lò quanescìve, ma 'na muórre ge s'éve màje sentì numenà.

I-ante avóje di che pure se i sunte sta purièlle, i recurdùnte dò passiùnne lu munne passà, decchìrre lò crestiàne se vulevànte binne ; ise i-acchesùnte la sucettà d'avì che i requanàje pa l'utelettà che ise i-ante avì pe la pupulazziùnne.

Lu tén nóte gli-étte pa fàcele; ne sunne pa cunténne, ó manche la fattìje è persù s'i-annà allà du paìje nóte pe se uadagnìje lu panne.

Ma gi m'é sìje che "Lu muénne i vale sule pe su che i fate, nu pe su che i tinte".

RENGRAZIAMMÉNNE

Gjà reingràzije tutte sellóue, che m'ante dennà 'na manne dò le nutìzje de le fattije de lò ténne passà.

FERRÀRE

Pavia Fedéle-75 ane

Gallucci Lunàrde-58 ane

FALEGNÀME

De Girolamo Pasquàle-79 ane

Carosielli Mechéle-67 ane

SCARPÀRE

Carosielli Giuuàne-81 ane

Carosielli Giuuàne 'Ndónje-80 ane

Carosiello Màrje-78 ane

SARTE

Carosielli Catarìna-81 ane

Carosielli Rasiúcce-76 ane

Santosuosso Feluména-67 ane

BARBÌJE

Gafafer Mattéje-79 ane

CAMPAGNUÓLE

Carosielli Giuseppìne-79 ane

Carosielli Vite Salvattàue-56 ane

Nutìzje 'nghiócche lòs ate mestije

Carosielli Vite Salvattàue-56 ane